

транспортні витрати, підвищити якість транспортних послуг, подолавши недоліки невеликих місцевих ринків і зробивши регіони привабливішими для іноземних і місцевих інвесторів, а також надавши підтримку новим торговим можливостям.

Література

1. Бутко М. П. Теоретичні аспекти розвитку транзитного потенціалу регіонів України / М. П. Бутко, О. В. Мініна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 84–92.
2. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : [монографія / за ред. З. С. Варналія]. – К. : НІСД, 2007. – 820 с.
3. Дунаєва Н.О. Конкурентоспособность авиакомпаний на международном рынке / Н.О. Дунаєва, Е.Ю. Кузнецова // Вестник Южно-Уральского Государственного университета. Серия Экономика и менеджмент. Выпуск 6. – 2008. – № 14. – С. 65–79.
4. Ларин О.Н. Теоретические аспекты развития транзитного потенциала транспортных систем / О. Н. Ларин // Транспорт Урала. – 2008. – № 2 (17). – С. 10–15.
5. Мініна О. В. Нарощування транзитного потенціалу регіону як одна зі складових ефективної політики регіонального розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Мініна. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/20101224/4_minina.htm
6. Мініна О. В. Особливості реалізації транзитного потенціалу України на сучасному етапі / О. В. Мініна // Український соціум. – 2010. – № 4 (35). – С. 155–166.
7. Мініна О. В. Регіональні особливості нарощування транзитного потенціалу в умовах поглиблення інтеграції / О. В. Мініна // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – Чернігів : ЧДТУ, 2010. – № 46. – С. 29–34.
8. Новікова А. М. Україна в системі міжнародних транспортних коридорів : [монографія] / А. М. Новікова. – К. : НІПМБ, 2003. – 493 с.
9. Ткаченко Н. Ю. Концептуальные основы совершенствования стратегии развития транзитного потенциала Украины / Н. Ю. Ткаченко // Культура народов Причерноморья. – 2008. – № 143. – С. 59–64.
10. Ткаченко Н. Ю. Реалізація транзитного потенціалу України в контексті євроінтеграційних процесів / Н. Ю. Ткаченко // Матеріали Четвертої Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених [«Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті; національна ідентичність та тенденції глобалізації»], (Тернопільський національний економічний університет, 22–23 лют. 2007 р.). – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – Ч. 1. – С. 138–141.
11. Ткаченко Н. Ю. Совершенствование системы управления развитием транзитного потенциала Украины / Н. Ю. Ткаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2008. – Вип. 242, Т. IV. – С. 886–899.
12. Третяк В. В. Розвиток регіональних зовнішньоекономічних зв'язків: питання теорії та практики : [монографія] / В. В. Третяк ; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 331 с.
13. Филина В. Н. Транспортные логистические услуги в России в условиях интеграции в мировой рынок / В. Н. Филина // Проблемы прогнозирования. – 2009. – № 3. – С. 45 – 57.

Надійшла 11.03.2011

УДК:336.330.123.7

О. А. ЄВТУШЕНКО

Дніпропетровський університет економіки та права імені Альфреда Нобеля

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Розглянуті теоретичні аспекти фінансового забезпечення відтворення основних засобів. Проаналізовані сучасні підходи щодо визначення джерел фінансування відтворення основних засобів. Надано пропозиції щодо удосконалення типологізації джерел фінансового забезпечення відтворення основних засобів.

The theoretical aspects of financial support of the fixed assets reproduction are examined. Modern approaches for determination the financing sources of fixed assets reproduction are analyzed. There are proposals for improvement the typologization of financial support sources of fixed assets reproduction.

Ключові слова: відтворення основних засобів, фінансове забезпечення відтворення основних засобів, джерела фінансування.

Постановка проблеми та її взаємозв'язок з науковими й практичними завданнями. Стан основних засобів в Україні на сьогоднішній день можна визнати незадовільним, оновлення матеріально-технічної бази виробництва здійснюється низькими темпами, запровадження нових технологій для багатьох

підприємств є досить проблематичним. Основна причина такого становища – недостатність фінансового забезпечення відтворення основних засобів. Від формування джерел фінансування відтворення основних засобів залежить конкурентоспроможність продукції, ефективність діяльності суб'єктів господарювання, розвиток економіки країни в цілому. Проблеми відтворення основних засобів та його фінансового забезпечення заслуговують на особу увагу не тільки з боку вчених, а і практиків. Тому вивчення фінансового забезпечення відтворення основних засобів й надалі залишається актуальним.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. У науковій літературі останніх років теоретичним аспектам фінансового забезпечення основних засобів приділено значну увагу в роботах Поддєрьогіна А.М., Онисько С.М., Шматковської Т.О., Агрес О.Г., Доценко Н.С., Шевченко Н.І., Колеснік Я.В., Герасимчук М., Бурлака В., Галиця І. та інші.

Герасимчук М., Бурлака В., Галиця І., Задорожна О., Захарін С., Пан Л. аналізують стан відтворення основних фондів на макрорівні та по окремих галузях промисловості, визначають можливості інвестиційного забезпечення відтворення, пропонують шляхи поживлення відтворювального процесу [2]. Онисько С.М., Шматковська Т.О., Агрес О.Г. вивчають відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств, а саме, джерела фінансування оновлення основних засобів, методи забезпечення ефективних способів відтворення основних засобів [5]. Колеснік Я.В. розглядає теоретичні засади формування джерел фінансування оновлення основних засобів для аграріїв, а також види та форми відтворення [4]. Доценко Н.С. досліджує причини кризи відтворення основних засобів промисловості, в тому числі, пов'язані з фінансовим забезпеченням процесу їх відтворення [3]. Шевченко Н.І., вивчаючи сучасний стан та проблеми фінансування розвитку аграрних підприємств, досліджує джерела фінансового забезпечення аграрного виробництва [9]. Поддєрьогін А.М. розглядає джерела та порядок фінансування відтворення основних засобів [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на численні наукові розробки, проблема фінансового забезпечення відтворення основних засобів не дістала системного розв'язання. Існують розбіжності в класифікації джерел фінансування відтворення основних засобів як виділених груп, так і у визначенні їх складових. Тому дослідження відтворення основних засобів та джерел його фінансування заслуговує подальшого вивчення і є предметом нашого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою нашого дослідження є вивчення теоретичних аспектів фінансового забезпечення відтворення основних засобів та розробка пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Онисько С.М., Шматковська Т.О., Агрес О.Г. запропонували узагальнену класифікацію джерел фінансування відтворення основних засобів. Вони виділяють серед джерел фінансування відтворення основних засобів внутрішні та зовнішні. Внутрішні складаються з власних та залучених, зовнішні – з позичених та централізованих. До власних джерел відносять амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток, кошти засновників, до залучених – внески членів трудового колективу, кошти від емісії акцій та цінних паперів, кошти від продажу майна підприємства, кошти від здавання основних засобів в оренду, до позичених – іноземні інвестиції, лізинг, банківські кредити та інші позики кошти страхових, венчурних, пенсійних та інших фондів, до централізованих – кошти державного та місцевих бюджетів, кошти державних та позабюджетних фондів (гранти), кошти благодійних фондів [5].

Джерела фінансування ці автори також поділяють і за напрямками використання: ресурси, що спрямовуються на розширене відтворення основних засобів, ресурси, що спрямовуються на просте або розширене відтворення, ресурси, що спрямовуються на просте відтворення основних засобів [5].

На нашу думку, в цій класифікації джерел фінансування відтворення основних засобів існують дискусійні питання. До власних джерел відносяться кошти засновників, до залучених – кошти від емісії акцій та цінних паперів. Це положення необхідно уточнити для акціонерних товариств. Кошти засновників – це кошти власників підприємства, які вони вносять до статутного капіталу підприємства. В приватних акціонерних товариствах розміщення акцій здійснюється тільки серед його засновків згідно з частиною 2 статті 5 Закону України «Про акціонерні товариства» [6]. В цьому випадку кошти засновників та кошти від емісії акцій це тотожні поняття і не можуть відноситись до різних класифікаційних груп.

Поддєрьогін А.М. розглядає капітальні вкладення як витрати на створення нових, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних засобів, за допомогою яких здійснюється просте і розширене відтворення основних засобів. Під відтворенням основних засобів розуміють процес їх виробничого використання, зносу, амортизації, підтримки у робочому стані через здійснення ремонтів і відновлення в натурі [1]. Фінансове забезпечення відтворювального процесу – це покриття відтворювальних витрат за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються суб'єктами господарювання та державою [7]. Тобто капітальні вкладення це і є фінансове забезпечення відтворення основних засобів, а тому ми можемо розглядати дослідження Поддєрьогіна А.М. при вивченні фінансового забезпечення основних засобів.

Поддєрьогін А.М. виділяє три групи джерел фінансування капітальних вкладень (відтворення

основних засобів) – власні фінансові ресурси (кошти засновників підприємства, амортизаційні відрахування, кошти від продажу власного майна, кошти від здавання власного майна підприємства в оренду, заставу, використання внутрішніх ресурсів у будівництві), централізовані фінансові ресурси (кошти державного бюджету та місцевих бюджетів, кошти державних позабюджетних фондів, кошти благодійних фондів), залучені та позичені фінансові ресурси (довгострокові кредити комерційних банків, кошти від емісії та реалізації цінних паперів, іноземні інвестиції) [8].

Колесник Я.В. розглядає джерела фінансування відтворення основних засобів в розрізі видів відтворення. За простого відтворення джерелом фінансування, з точки зору автора, є нарахована сума амортизації, за розширеного відтворення – використання частини створеного додаткового продукту, а також фінансових інструментів: кредиту, лізингу, інститутів спільного інвестування [4].

Доценко Н.С., досліджуючи причини кризи відтворення основних засобів промисловості, визначає, що інвестування в економіку, в основі якого є самофінансування (амортизаційні відрахування та прибуток) є недостатнім і не може забезпечити достатніх темпів оновлення матеріально-технічної бази виробництва. Однією з серйозних проблем фінансового забезпечення відтворення основних засобів автор вважає інфляцію, тому що темпи дорожчання основних засобів більші за темпи накопичення джерел фінансування. Використання позикового капіталу для оновлення основних засобів в сучасних умовах автор також вважає недоцільним через його високу вартість [3].

Шевченко Н.І. вважає, що реальними для сільськогосподарських підприємств джерел фінансування відтворення основних засобів є власні джерела, банківські кредити та фінансування за рахунок лізингу, а основне власне джерело поповнення фінансових ресурсів суб'єктів господарювання – прибуток [9].

На наш погляд, існуючі підходи щодо визначення видів джерел фінансування відтворення основних засобів потребують певних уточнень. З точки зору практичної доцільності корисно проводити типологізацію джерел фінансування відтворення основних засобів не тільки за способами їх формування, але й за напрямками використання. Це дасть змогу, з одного боку, вивчити структуру джерел відтворення основних засобів з точки зору фінансової незалежності та стабільності розвитку суб'єкту господарювання, з іншого боку, дослідити види відтворення основних засобів і дати оцінку його якості.

За способами формування джерел відтворення основних засобів пропонується виділяти власні фінансові ресурси (кошти засновників підприємства, амортизаційні відрахування, кошти від продажу та від здавання в оренду власного майна підприємства), централізовані фінансові ресурси (кошти державного бюджету та місцевих бюджетів, кошти державних позабюджетних фондів, кошти благодійних фондів, гранти), залучені та позичені фінансові ресурси (довгострокові кредити комерційних банків, кошти від емісії та реалізації цінних паперів, іноземні інвестиції, лізинг). Щодо коштів від емісії та реалізації цінних паперів пропонується для публічних акціонерних товариств величину коштів, які товариство отримує в результаті приватного розміщення акцій, відносити до власних фінансових ресурсів, в результаті публічного розміщення акцій – до залучених фінансових ресурсів; для приватних товариств всі кошти від розміщення акцій відносити до власних фінансових ресурсів.

Типологізація джерел фінансування відтворення основних засобів за напрямками їх використання доцільна для оцінки напрямів та ефективності відтворення основних засобів. На наш погляд, розділяти джерела за напрямками використання доцільно в практичній діяльності за результатами їх реального застосування на просте чи розширене відтворення основних засобів.

Висновки. На підставі узагальнення різних підходів щодо визначення фінансового забезпечення відтворення основних засобів у процесі дослідження було уточнено існуючі класифікації джерел фінансування. Удосконалено типологізацію джерел фінансування відтворення основних засобів. Запропоновано використовувати типологізацію джерел фінансування відтворення основних засобів за способами формування та напрямками використання.

Подальшого дослідження потребують питання структури джерел фінансування відтворення основних засобів в сучасних умовах та їх вплив на ефективність відтворення та використання основних засобів суб'єктів господарювання.

Література

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник] / В. Г. Андрійчук. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Відтворення основних і оборотних коштів / [М. Герасимчук, В. Бурлака, І. Галиця та ін.]. – К. : Інститут економіки НАН України, 2002. – 207 с.
3. Доценко Н. С. О кризисе процесса воспроизводства основного капитала промышленных предприятий [Електронний ресурс] / Н. С. Доценко // БИЗНЕСИНФОРМ. – 2009. – № 7. – С. 23–25. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Bi/2009_7/23-25.pdf
4. Колесник Я. В. Відтворення основних засобів: види, форма та джерела фінансування [Електронний ресурс] / Я. В. Колесник // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. – 2009. – № 2. – С. 130–133. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/

Vddfa/2009_2/Kolesnik.pdf

5. Онисько С. М. До проблематики формування та відтворення основних засобів на сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / С. М. Онисько, Т. О. Шматковська, О. Г. Агрес // Держава та регіони: Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 2. – С. 139–145. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_2/index.html

6. Про акціонерні товариства [Електронний ресурс] : закон України від 17.09.2008 р. N 514-VI (з змін. та доп.). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=514-17>

7. Фінанси : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни] / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.

8. Фінанси підприємств : підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. – [5-е вид., перероб. та допов.]. – К. : КНЕУ, 2005. – 547 с.

9. Шевченко Н. І. Фінансування розвитку аграрних підприємств: сучасний стан, проблеми та шляхи вирішення [Електронний ресурс] / Я. В. Колеснік // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. – 2009. – № 4. – С. 139–145. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vddfa/2009.../4.%20Shevchenko.pdf

Надійшла 11.03.2011

УДК 336.226.1

І. Ю. ЄРФОРТ, Ю. О. ЄРФОРТ, О. В. КОЛЕСНИКОВА

Донбаська державна машинобудівна академія

ЗМІНИ В ОПОДАТКУВАННІ ПРИБУТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Оцінено зміни в оподаткуванні прибутку підприємств, які стосуються порядку визначення бази оподаткування та ставки податку, з позицій фінансової ефективності. На основі порівняльного аналізу положень Податкового кодексу та діючих в Україні стандартів бухгалтерського обліку в частині визначення прибутку зроблено висновок про необхідність доопрацювання встановленої Податковим кодексом класифікації доходів і витрат підприємств.

Changes in taxation of business profits as to determination of the tax base and tax rate in respect to financial performance are estimated. On the basis of comparative analysis of Tax Code provisions and accounting standards in Ukraine the authors comes to the conclusion that classification of revenues and expenditures in Tax Code needs reworking.

Ключові слова: податок на прибуток, оподатковуваний прибуток, бухгалтерський облік, метод нарахувань для визнання доходів і витрат, класифікація доходів і витрат підприємства.

Вступ

Наслідками фінансово-економічної кризи для вітчизняної економіки стали стрімке падіння ВВП і промислового виробництва, скорочення обсягів експорту та інвестицій, і відповідно, зменшення податкових надходжень до бюджету.

Податок на прибуток підприємства належить до загальнодержавних і в Україні традиційно є одним із основних джерел надходжень до державного бюджету. Доля цього податку в структурі податкових надходжень бюджету перевищує 20%, а у ВВП країни сягає 5% [1]. Справляючи цей податок, держава вилучає частину прибутку підприємства до бюджету з метою подальшого використання цих коштів на суспільні потреби. Оскільки прибуток підприємства за умови правильного розрахунку представляє собою приріст капіталу, справляючи з нього податок, держава не вилучає сам капітал підприємства. В умовах високого рівня бюджетного дефіциту зусилля держави повинні бути спрямовані на збільшення доходної частини бюджету, в тому числі за рахунок податкових надходжень. Однак, з позицій фінансової ефективності податку на прибуток вилучення частини прибутку для фінансування суспільних витрат не повинне негативно впливати на темпи розвитку підприємства.

Відсутність такої рівноваги між інтересами держави та підприємств у межах вітчизняної системи оподаткування прибутку розглянуто достатньо повно в економічній літературі. Зокрема, у роботі [2] зазначено, що в результаті застосування податкового обліку в Україні, побудованого за невдалими правилами, по-перше, у кілька разів зросли витрати розрахунку податкових зобов'язань, по-друге, витрати податкової адміністрації на проведення перевірок достовірності податкових декларацій, і, по-третє, оподатковувана величина має мало спільного з дійсним розміром прибутку, а під податок може попадати не лише доход (як це передбачено класичними принципами оподаткування), але й безпосередньо капітал (джерело доходів) господарюючих суб'єктів.

З урахуванням визначального впливу державної політики на рівень податкових платежів підприємств прийняття Податкового кодексу України від 02.12.10 № 2755-VI [3] (далі – Податковий кодекс), який в частині нарахування податку на прибуток підприємств, вступає в дію з 1 квітня 2011 року, обумовлює актуальність оцінки нового порядку визначення прибутку, який підлягає оподаткуванню. У зв'язку з прийняттям Податкового кодексу втрачає чинність Закон України від 28.12.94 № 334/94-ВР "Про